

Morálka, demokracie, etika

Klára Pospíšilová

in: Studentské listy. Nezávislý časopis vysokoškolských studentů, 1, 1990, n. 12, p. 2

in: Studentské listy. Nezávislý časopis vysokoškolských studentů, 1, 1990, č. 12, str. 2 (červen)

◆ článek | diskuse, česky, vznik: 10. 6. 1990 ◆ poznámka: článek obsahuje Hejdánkovy citace z povolební diskuse

◆ article | discussion, Czech, origin: 10. 6. 1990

Morálka, demokracie, etika [1990]

Klára Pospíšilová

Pierre Salinger (kdysi tiskový mluvčí prezidenta Kennedyho, dnes šéf evropské pobočky ABC), Paul Simon, Gerret Fitzgerald (bývalý ministerský předseda Irska), američtí senátoři Christopher Dodd a John McCain, spisovatelé Richard Goodwin a Doris Kearns, Ladislav Hejdánek, Ivan Havel, Radim Palouš... Ti všichni se sešli den po volbách, v neděli 10. 6. v Laterně magice, aby se na Prague Symposium of Democracy pořádané Národním demokratickým institutem a Národním republikánským institutem USA zamysleli nad morálkou a etikou v demokratickém státě.

Musím se přiznat, že zpočátku mou pozornost poutala více skutečná přítomnost nejbližšího spolupracovníka bratří Kennedyů pana Salingera v sále malého pražského divadla než často nezajímavý obsah rodící se diskuse, ale tento zvláštní nedostatek se bleskurychle podařilo napravit panu Hejdánkovi v momentě, kdy se zamyslel nad svobodou letošních voleb.

L. Hejdánek: „Diskutujeme o tom, zda tyto volby byly či nebyly svobodné. Musíme si uvědomit, že existuje svoboda od něčeho a svoboda k něčemu, pro něco. V prvním případě tyto volby bezesporu svobodné byly, ale v tom druhém jen velmi málo. Spousta lidí totiž volila OF nikoliv proto, že jeho program byl dobrý, ale proto, že byl méně špatný než ty ostatní... Nesmíme usnout na vavřínech, a intelektuálové jsou tu právě proto, aby tento spánek nedopustili...“ (R. Palouš: „Demokracii musí chránit nejen intelektuálové, ale všichni občané státu.“)

M. Žantovský (uražený jménem OF): „... Nikdo přece nebránil ostatním stranám a hnutím vytvořit si lepší programy. To přece není důkaz nesvobodnosti voleb!“

L. Hejdánek: „Demokracie není pouze otázkou institucí – instituce sice může zaručit, že v něčem nebude bránit, ale nemůže zaručit to, co je otázkou samotných lidí. Demokracie nemůže totiž existovat bez demokratů. Demokracii instituční lze nastolit přes noc, tak jak jsme to teď udělali my, ale vychovat demokraty bude trvat nejméně dvě generace.“ Diskusi o volbách, ve které byli američtí politici nadšeni z tak neuvěřitelného počtu lidí, jež přišli k volebním urnám, a z faktu, že u nás neexistuje pomstyctivost (opravdu?), uzavřel moderátor besedy P. Salinger slovy svého salvadorského přítele, novináře, který byl zavražděn: „Volby jsou jen poleva na dortu demokracie...“

G. Fitzgerald: „Vaším největším problémem v rodící se demokracii je fakt, že nebudete mít po dva roky důvěryhodnou alternativní vládu; KSČ v opozici jí rozhodně není... Druhým problémem je tržní systém. Musíte si uvědomit, že to totiž není cíl sám o sobě, ale pouze prostředek k dosažení spravedlivé společnosti, což se občas přehlídí. Rozhodně ne vše je třeba privatizovat – např. školství nebo zdravotnictví. Zatím nemáte vypracovaný systém progresivní daně z příjmu ani sociální systém... Chtělo by to vyhnout se našim chybám a zkombinovat tyto dva systémy v jeden. Také bych vám poradil, abyste nepřepláceli politiky a zajistili si financování politických stran státem. Pak tu totiž nebude hrozit nebezpečí, že soukromé podniky ovlivní strany v koncipování jejich politiky.“

P. Simon: „My, lidské bytosti, máme krátkou životnost a proto máme tendenci vidět jen určitý výsek velkého historického oblouku. Do značné míry navíc události nejsou v našich rukou a my je jen sledujeme. A z toho sledování vyvozujeme závěry... Japonsko je nejbohatší zemí na světě, ano, ale dělají Japonci všechno správně? Já myslím, že rozhodující je otázka lidských hodnot. Nemá přece smysl zabývat se typy hospodářství, ale tím, kam se vyvíjíme jako lidský druh...“

Diskusi o ekonomických otázkách střídala diskuse o úloze umělců ve společnosti, o kultuře a životě v Sovětském svazu, o lidských právech v Jižní Americe... Mezi americkými politiky to také doslova zajiskřilo v okamžiku, kdy senátor McCain zpochybnil rozhodující podíl Johna F. Kennedyho na fantastické politické aktivitě mladých lidí v USA začátkem 60. let.

„Entuziasmus, který Spojené státy prožily začátkem šedesátých let, dnes zažíváte vy v Československu. Tenkrát jsme si mysleli, že děláme pro lidi strašně moc... Ale ukázalo se, že to bylo málo pro černochoy i pro Latinskou Ameriku. Žijeme ve světě, kde stále ještě milujeme věci a používáme lidi místo toho, abychom milovali lidi a používali věci. Vy máte teď jedinečnou šanci ukázat světu, jak z toho ven.“

P. Simon: „Inspirace odtud je něco významného. Stále diskutujeme o tom, jak vy Češi máte přijímat to či ono. Ale vám se podařilo něco úžasného, byla to lekce, z níž se můžeme učit a kterou nesmíme zapomenout.“

Ch. Dodd: Kdysi se říkalo, že světlo a pravda vycházejí z Jeruzaléma; já myslím, že teď je to z Prahy.“